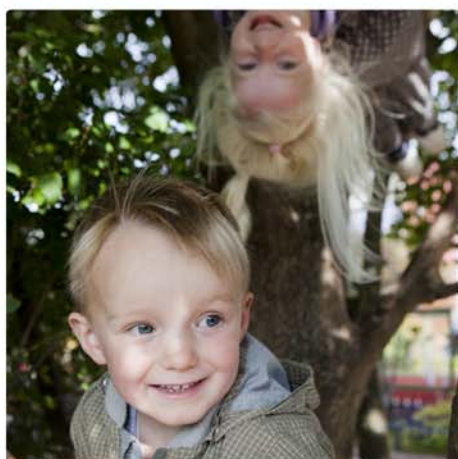


Inspirationsmateriale

>Dagtilbud og skolen



Farvel til dagtilbud og goddag til skolen

2010

Indholdsfortegnelse

Inspirationsmateriale.....	4
Formål	4
Indholdet i materialet	4
Materialets opbygning	5
Forud for skolestart.....	6
Forud for skolestart.....	6
På vej i skole	6
Overgangen mellem børnehave, SFO/Fritidshjem og skole	8
Fuld fart mod skolestart – pædagogiske metoder til at forberede børnene	9
Pædagogiske forbindelser – kontinuitet mellem børnehave, skole og fritidsordning	10
Overgange	10
Når solen vender – et kig ind i den nonverbale verden	10
Samarbejde mellem dagtilbud og skole	11
Videre læsning	11
Udsatte børn, sprog og sprogstimulering	12
Sprogstimulering – tale og skrift i førskolealderen	12
Socialt udsatte børn i dagtilbud - indsats og effekt	13
Sprogstimuleringsindsatsen for tosprogede småbørn	13
Udsatte børn – en række vejledninger udarbejdet af Servicestyrelsen	14
Kan daginstitutioner gøre en forskel?	14
Socialt udsatte børn i dagtilbud	15
Pædagogik i daginstitutionen med henblik på udvikling af børns handlekompetencer	15
Vejledning til obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn	15
Børnefællesskaber - om de andre børns betydning. At arbejde med rummelighed og forældresamarbejde	16
Forskning om funktionshinder. Problem – utmaningar – möjligheter	16
Videre læsning	16
Dokumentation af kvalitet	18
Kvalitet i daginstitutioner	18
Kvalitetsmåling i et kvalitativt perspektiv – En undersøgelse af perspektiver på kvalitet og kvalitetsvurdering på dagtilbudsområdet	18
Dokumentation i dagtilbud	18
Praksis under lup	19
Dokumentation og evaluering i børneinstitutioner	20
Læringshistorier – evaluering og udvikling af læring i institutioner	20

Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner – slutrapport	21
Videre læsning	21
Leg, læring og trivsel	22
Leg, læring og kreativitet – hvorfor glade børn lærer mere	23
Leg sproget frem	23
Med barnet øjne – barneperspektiver i pædagogikken	23
Vi arbejder med sprogtilegnelse i børnehaven	23
Betydningen af positive relationer og fokuseret opmærksomhed for det gode læringsmiljø	24
I begyndelsen er bevægelsen – krop og bevægelse i dagtilbud	24
Gode læringsmiljøer for børn	25
Videre læsning	25
Andre redskaber og metoder	26
Informationshåndbog om pædagogiske læreplaner i dagtilbud	26
Early Development Instrument	26
Narrativ dokumentation: En metode til udvikling af pædagogisk arbejde	27
Videre læsning	28
Supplerende litteratur.....	29

Inspirationsmateriale

Formål

Formålet med inspirationsmaterialet til *Farvel til dagtilbud – goddag til skolen* er at præsentere yderligere viden til brug i overgangen mellem dagtilbud og skole.

Materialet tager form af forskellige publikationer og udgivelser, som alle kan danne grundlag for refleksion og give inspiration til arbejdet med børnenes overgang fra dagtilbud til skole.

OM OVERGANGEN

"At begynde skolen og blive skolebarn er noget, de fleste børn glæder sig til. Den positive forventning er imidlertid ofte blandet op med en vis portion usikkerhed og spænding [...] Erfaringen er, at for mange børns vedkommende er overgangen til skolen ikke altid præget af en passende balance af, hvad børnene allerede kan og ved og de nye udfordringer. Skolestarten kan i stedet være præget af usikkerhed, og nogle børn oplever den som kaotisk og opsplittet."

Broström & Schytte (2004)

Inspirationsmaterialet udgør ikke en facitliste for, hvordan overgangen mellem dagtilbud og skole skal tilrettelægges og udmøntes. Materialet skal derimod ses som en appetitvækker, hvor der kan hentes gode ideer og inspiration til videre læsning, der som et supplement til arbejdet med redskabet kan kvalificere overgangen mellem dagtilbud og skole. Med dette udgangspunkt er inspirationsmaterialet både målrettet institutionsniveauet, forstået som arbejdet i og mellem såvel dagtilbud, skole og SFO og samarbejdet med forældre, samt forvaltningsniveauet i kommunen.

Indholdet i materialet

Med afsæt i redskabets fokus på barnets overgang mellem dagtilbud og skole – og de understøttende foranstaltninger, der ligger i den pædagogiske praksis og samarbejdet med henholdsvis skolen, forældre og SFO – spænder indholdet i inspirationsmaterialet bredt og berører som følge heraf mange områder og forskellige aktører.

Inspirationsmaterialet er på denne vis multiperspektivisk. For at skabe en "indgang" til målrettet at finde relevant inspiration er materialet opbygget tematisk, hvor hvert tema dækker over et bestemt perspektiv, der enten direkte eller indirekte har forbindelse til overgangen mellem dagtilbud og skole.

Inspirationsmaterialet består mere konkret af følgende fem temaer:

1. Forud for skolestarten

– herunder overgangsaktiviteter, læringsparathed og det pædagogiske arbejde med de ældste børn i dagtilbud.

2. Udsatte børn, sprog og sprogstimulering

– herunder social arv og tosprogede børn

3. Dokumentation af kvalitet

– herunder evaluering og dokumentation af kvalitet

4. Leg, læring og trivsel

– herunder pædagogik i barnets perspektiv

5. Andre redskaber og metoder

– herunder såvel danske som udenlandske redskaber samt forskellige metoder som fx den narrative metode.

Valget af litteratur i inspirationsmaterialet afspejler den erfaringsudvekslingsproces, der er foregået under redskabets udarbejdelse, og udgør ikke et systematisk til- og fravalg baseret på en forskningsmæssig litteraturgennemgang.

Tilsvarende er den rækkefølge og vægt, som enkelte publikationer tildeles, ikke et udtryk for en "objektiv" kvalitets- eller relevansvurdering. Hvad der er mest relevant i det enkelte dagtilbud/den enkelte skole afhænger naturligvis af lokale forhold.

Videre skal det fremhæves, at visse materialer kan falde inden for flere temaer. For at fremhæve materialets relevans på tværs af temaer, vil der derfor refereres til visse af publikationerne under flere af temaerne.

Materialets opbygning

Det herpå følgende afsnit beskriver temaet 'Forud for skolestarten'. Centralt i denne præsentation står materialet *På vej i skole* udgivet af Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet, der indeholder et omfattende materiale til både dagtilbud og skole, kommuner samt forældre.

Dernæst præsenteres de efterfølgende temaer ét efter ét. Materialerne vil inden for de enkelte temaer blive præsenteret via en blanding af korte resumeer, links og referencer, der gør det muligt at dykke længere ned i netop det inspirationsmateriale, der vækker interesse.

Der findes en litteraturliste bagerst i materialet med referencer til de beskrevne publikationer.

Forud for skolestart

Temaet 'Forud for skolestarten' omfatter publikationer og udgivelser, der hver især beskriver overgangsarbejdet - herunder læringsparathed, det pædagogiske arbejde med de ældre børn i børnehaven samt samarbejdet mellem dagtilbud og skole samt andre aktører.

Publikationerne er samlet set stilet mod forskellige målgrupper som kommuner, dagtilbud, skoler, SFO og forældre.

På vej i skole

På vej i skole udgør et todelt materiale bestående både af *På vej i skole – inspiration til en god skolestart* og *På vej i skole – et dialogmateriale* med uddybende beskrivelser af flere af de kommunale og lokale eksempler på samarbejde om overgangen fra dagtilbud til skole.

På vej i skole tager afsæt i, at mange aktører i barnets omgivelser kan medvirke til, at skolestarten og skolegangen bliver en positiv og udviklende oplevelse.

Materialet indgår i regeringens kvalitetsreform til fremme af høj kvalitet i den offentlige service, herunder fremme af sammenhæng og god kommunikation på børneområdet. Inspirationsmaterialet På vej i skole er både målrettet:

1. *Kommuneniveau*, hvor kommunalbestyrelsen og den kommunale forvaltning arbejder målrettet med retningslinjer for børnenes overgang fra dagtilbud til skolestart.
2. *Institutionsniveau*, hvor det konkrete samarbejde mellem børnehaver, forældre, skole og SFO får indhold og form afstemt efter de lokale forhold.

INSPIRATION TIL INSTITUTIONSNIVEAU

De gode lokale eksempler indeholder blandt andet:

Aldersintegreret indskoling

'Perspekt' i indskoling (indlæring af personlige kompetencer og sociale færdigheder)

Praktikbesøg

Mini-SFO

Initiativer vedr. koordineringsopgaver (ved mange dagtilbud og mange skoler).

INSPIRATION TIL KOMMUNENIVEAU

De gode kommunale eksempler udgør blandt andet:

Gladsaxe-modellen

11 temaer i Roskilde Kommune

Fælles lærings- og udviklingsforståelse i Århus Kommune

Fælles skoleportal i Fredericia Kommune.

Materialet inkluderer også en vejledning til forældre med information om skolestart. Videre indeholder materialet inspiration til sprogvurderinger og til tosprogede børns overgang.

På vej i skole – inspiration til en god skolestart kan findes her:

<http://pub.uvm.dk/2009/skolestart/?r=1>

På vej i skole – dialogmaterialet, med bl.a. tre hæfter kan findes her:

<http://www.uvm.dk/Uddannelse/Folkeskolen/Om%20folkeskolen/Nyheder/Folkeskolen/Udd/Folke/2009/Feb/090211%20Skolestarten%20begynder%20inden%20foerste%20skoledag.aspx>

Endelig præsenteres materialerne overordnet her på EMU'en (undervisningsportal):

http://www.emu.dk/gsk/fag/ind/inspiration/skolestart/paa_vej_i_skole.html



Overgangen mellem børnehave, SFO/Fritidshjem og skole

Ovenstående bog indeholder en samling af konkrete metodeforslag til brobygningsaktiviteter for pædagoger og lærere, der arbejder med børns overgang fra daginstitution til børnehaveklasse og til SFO/fritidshjem samt fra børnehaveklasse til 1. klasse. Bogen indeholder også eksempler på samarbejde mellem ansatte og forældre.

Bogens hovedkapitel indeholder ikke mindre end 17 forslag til forskellige initiativer og aktiviteter, der kan støtte op om overgangene.

17 FORSLAG TIL BROBYGNINGSAKTIVITETER

1. Forældremøde i børnehave
2. Samarbejds møder ml. faggrupperne
3. Møde på skolen for forældre til kommende børnehaveklassebørn
4. Indskrivning af nye børn til børnehaveklassen
5. Forældresamtaler i børnehaven mht. skolestart
6. Pædagogiske overgangsaktiviteter i børnehaven
7. Gensidige besøg i børnehaven og børnehaveklassen
8. Konference for børnene
9. Udskydelse af klassesdannelse
10. Børnehaven besøger skolen
11. Sidste dag i børnehaven
12. Tidlig start på SFO/fritidshjem
13. Børnenes første skoledag
14. Børnenes spor
15. Første forældremøde i børnehaveklassen
16. Genvisit i børnenes gamle børnehaver
17. Bibliotekets rolle

Fuld fart mod skolestart – pædagogiske metoder til at forberede børnene

Overstående er titlen på en bog af Stig Broström. Bogen beskriver, hvorledes man i børnehaver kan arbejde målrettet med førskolebørnene for at forberede dem på de læringsformer, der anvendes i skolen. Målet er dermed at lette deres overgang fra børnehave til børnehaveklasse.

Bogen er baseret på et udviklingsarbejde med 52 børn og med pædagoger fra tre forskellige børnehaver i samme skoledistrikt.

Med udgangspunkt i dette udviklingsarbejde gives der eksempler på, hvorledes de ældste børnehavebørn forud for skolestarten kan deltage i læringsforløb i børnehaven, og herigennem opøve gode vaner og genkendelighed over for skolens kultur. De pædagogiske metoder som beskrives, tager udgangspunkt i leg, tegne- og maleaktiviteter samt oplæsning af gode historier.

Bogen er rettet mod pædagoger, børnehaveklasseledere og lærere.

Pædagogiske forbindelser – kontinuitet mellem børnehave, skole og fritidsordning

Bogen *Pædagogiske forbindelser – kontinuitet mellem børnehave, skole og fritidsordning* introducerer det italienske begreb pædagogisk kontinuitet i dansk pædagogisk praksis i relation til overgangen fra børnehave til skole og skolefritidsordning/fritidshjem. Bogen præsenterer teorier om "overgangspædagogik" og giver ideer, metoder og redskaber til samarbejdet mellem de forskellige institutioner.

Bogen præsenterer blandt andet en række pædagogiske metoder/redskaber, der kan lette samarbejdet mellem børnehave, skole og fritidsordning.

PÆDAGOGISKE METODER TIL AT LETTE SAMARBEJDET MELLEM BØRNEHAVE, SKOLE OG SFO

- En kuffert til rejsen
- Pædagogen som mediator mellem børnehave og fritidsordning
- Goddag og farvel – et samarbejde mellem børnehave, SFO og børnehaveklasse

Overgange

Dansk Pædagogisk Forums pædagogiske tidsskrift *Nul til fjorten* udgav i maj 2009 et temanummer om overgange. Tidsskriftet indeholder en række forskellige artikler om børns overgange fra hjem til dagtilbud, fra dagpleje/vuggestue til børnehave, fra børnehave til SFO/skole og fra SFO til skole.

En række af artiklerne kommer med konkrete eksempler på metoder og redskaber, som kan benyttes i overgangen mellem dagtilbud, skole og SFO som fx "skabskammerater", hvor ældre børn i SFO deler skab med et barn, som lige er startet.

Når solen vender – et kig ind i den nonverbale verden

Overstående bog henvender sig til pædagoger, lærere og forældre. Den beskæftiger sig med børns sanseintegration (sansemotorik) og deres parathed for læring. Forfatteren anser børns tegninger som et udtryk for parathed i forhold til skolegang.

TEGNINGER SOM ET REDSKAB TIL AT BELYSE BØRNS SKOLEPARATHED

Forfatteren belyser, hvorledes børns tegninger kan ses som et redskab til forståelsen af et barns udviklingsniveau og dermed dets parathed for læring. Eksempelvis tages der udgangspunkt i, hvor på tegningen barnet placerer solen. Dette sker ud fra en teoretisk antagelse om, at børn i begyndelsen vender alting omvendt.

Samarbejde mellem dagtilbud og skole

Inspirationsmaterialet *Samarbejde mellem dagtilbud og skole* er udarbejdet af en arbejdsgruppe fra Socialministeriet og Undervisningsministeriet. Materialet er udarbejdet i 1998 og er tænkt som inspiration for kommuner, dagtilbud, skoler og uddannelsesinstitutioner.

Inspirationsmaterialet består blandt andet af en række beskrivelser af, hvorledes samarbejdet mellem dagtilbud og skole foregår konkret i kommunerne og på institutionerne.

Videre læsning

For uddybende information om grundbegreberne i Farvel og Goddag se:
"Spilleregler i klassen - læringsledelse i teori og praksis" af Mads Hermansen. Akademisk Forlag 2010.

Udsatte børn, sprog og sprogstimulering

De pædagogiske læreplaner forpligter i dag dagtilbud til at arbejde med sprog og udtryksformer. I specifik relation til overgangen mellem skole og dagtilbud kan dagtilbuddene ved målrettet arbejde med børnenes sprog være med til at lette overgangen til skolen, hvor der arbejdes videre med sprogudvikling. Dette arbejde er i særdeleshed centralt for de udsatte børn, der har behov for en særlig indsats.

I forlængelse heraf indeholder temaet 'Udsatte børn, sprog og sprogvurderinger' publikationer, der omhandler arbejdet med udsatte børn og herunder det pædagogiske arbejde for at overvinde negativ social arv og social eksklusion. I forlængelse heraf omfatter temaet et fokus på tosprogede samt på arbejdet med sprogstimulering og sprogvurderinger.

Ord med på vej

Danmarks Evalueringsinstitut gennemførte i 2008 en undersøgelse af udvalgte kommuners erfaringer med at gennemføre vurderinger af børns sprog i tiden omkring skolestart. Undersøgelsen sætter blandt andet fokus på, hvordan fem udvalgte kommuner arbejder med at formidle viden mellem dagtilbud og skole om børns sproglige kompetencer. I forbindelse med evalueringen er der udarbejdet et hæfte, hvor man kan finde inspiration til temaer, som det er særligt vigtigt at holde sig for øje, når man skal planlægge og gennemføre sprogvurderinger på skolen.

Hæftet indeholder blandt andet en gennemgang af overgangsaktiviteter mellem pædagoger, børnehaveklasseledere og lærere i indskoling, som har til formål at støtte barnet i skolestarten og bygge bro mellem det barnet kommer fra, og det barnet står over for at skulle mestre.

Sprogstimulering – tale og skrift i førskolealderen

Bogen er udarbejdet af Bente Eriksen Hagtved. Dens hovedtema er børns sprog og kommunikationsudvikling i førskolealderen. Hagtved giver i bogen en teoretisk baggrund og praksisanvisninger for udvikling og stimulering af det talte og skrevne sprog. Bogen tager udgangspunkt i, at ny forskning om skriftsproglig udvikling understreger, at stimulering af tale og skrift i førskolealderen ser ud til at bidrage positivt til sprogudviklingen.

I bogen beskrives fire pædagogiske nøgleområder:

- Generelle sprogfærdigheder
- Situationsuafhængigt sprog
- Sproglig opmærksomhed
- Erfaring med skrivning og læsning; organisering af hverdagen og året.

Socialt udsatte børn i dagtilbud - indsats og effekt

Denne rapport er udarbejdet af AKF, NIRAS Konsulenterne, DPU og UdviklingsForum. Rapporten indeholder de samlede resultater fra forskningsprojektet "Indsatsen over for socialt udsatte børn i dagtilbud". Formålet med projektet er at undersøge karakteren og omfanget af indsatser i forhold til udsatte børn i dagtilbud, udformningen af indsatserne i forhold til udsatte børn i praksis samt effekten af de anvendte indsatser og metoder på børnene, deres dagligdag og deres videre udvikling, samt hvilke barrierer og fordele, der er i forhold til de forskellige indsatser.

Forskningsprojektet består af en række delundersøgelser: En landsdækkende, kortlæggende kvantitativ undersøgelse af indsatserne i kommunerne, en kvalitativ undersøgelse af indsatsen i ti kommuner, samt en dybdegående kvalitativ undersøgelse af udviklingen over et halvt år i ni dagtilbud.

Rapporten indeholder en række konkrete forslag til den kommunale indsats over for socialt udsatte børn i dagtilbud.

EKSEMPLER PÅ FORSLAG TIL DEN FREMTIDIGE INDSATS OVER FOR SOCIALT UDSATTE BØRN I DAGTILBUD

- Implementering af de politiske mål må sikres
- Behov for fælles handleplanlægning
- Organisering af det tværfaglige samarbejde med indbygning af beslutningskompetencer

Sprogstimuleringsindsatsen for tosprogede småbørn

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i 2008 gennemført en evaluering af sprogstimuleringsindsatsen for tosprogede børn. I evalueringen har EVA undersøgt, hvordan kommunerne organiserer og gennemfører den lovpligtige sprogstimulering af de tre- til fem-årige tosprogede børn, der har behov for sprogstimulering.

Der er i forbindelse med evalueringen udarbejdet en pjece, som sammenfatter hovedpointerne fra rapporten og som giver en række gode råd til, hvordan de kommunale forvaltninger kan være med til at skabe rammen om en frugtbar indsats for at sprogstimulere de tosprogede børn. Pjecen er delt op i tre temaer:

- Sprogstimulering i praksis
- Samarbejde med forældrene
- Personalets faglige kvalifikationer.

Det første tema indeholder pointer om de praktiske forhold omkring sprogstimuleringsindsatsen, og de næste to zoomer ind på udfordringerne i arbejdet.

Udsatte børn – en række vejledninger udarbejdet af Servicestyrelsen

Servicestyrelsen har udarbejdet en række vejledninger med det formål at udvikle det pædagogiske personales kompetencer i forhold til at identificere og arbejde målrettet med udsatte børn i dagtilbud. Dette indebærer en kvalificering af personalets kompetencer i forhold til at foretage sprogvurderinger og udvikle børnenes sproglige kompetencer.

Der er tre pjecer tilgængelig på Servicestyrelsens hjemmeside:

- Udsatte børn
- Udsatte børn - sprogvurdering og sprogarbejde
- Udsatte børn og sprogvurdering i dagtilbud

Det første hæfte indeholder blandt andet en beskrivelse af, hvorledes de udsatte børn identificeres, og hvorledes arbejdet med de udsatte børn integreres i arbejdet med læreplanerne.

Det andet hæftet indeholder anvisninger til, hvordan det pædagogiske personale kan arbejde med udsatte børns sprog. Derudover gives en gennemgang af, hvad sprog og sprogudvikling er hos børn.

Det tredje hæfte består overordnet af tre dele, dels en gennemgang af begrebet udsathed, en beskrivelse af ledelse af implementerings- og læreprocesser og en beskrivelse af sprogvurderinger og sprogarbejde.

Kan daginstitutioner gøre en forskel?

Denne rapport udarbejdet af SFI belyser ud fra kvantitative og kvalitative data daginstitutionernes muligheder for at hjælpe de socialt udsatte børn bedre på vej i livet.

Vuggestue- og børnehavepædagoger kan ofte se, hvilke børn der er socialt udsatte og som følge heraf vil have færre muligheder end andre børn gennem opvæksten.

Overordnet set er formålet med undersøgelsen at belyse, om det pædagogiske arbejde i danske daginstitutioner kan gøre en forskel for de børn, der er vokset op under socialt belastede vilkår.

Rapporten indeholder en beskrivelse af, hvorledes daginstitutionerne arbejder med forskellige indsatsformer i forhold til de socialt udsatte børn og en række anbefalinger til områder, der kan arbejdes videre med, hvis daginstitutionerne skal gøre en forskel på længere sigt.

ANBEFALINGER TIL DET VIDERE ARBEJDE MED SOCIALT UDSATTE BØRN I DAGINSTITUTIONER

Der er behov for:

- Et løft i pædagogernes faglighed og handlekompetence generelt
- Opbakning fra det politiske og kommunale system
- Anvendelse af forskellige og mere systematiske interventionsstrategier, der bygger på både læringsteorier og teorier om relationsdannelse

Socialt udsatte børn i dagtilbud

I denne rapport, udarbejdet af Cathrine Jespersen for SFI, fremlægges viden og erfaringer fra indsatser i Danmark og USA, der har haft som formål at styrke socialt udsatte børns kompetencer. Især de amerikanske erfaringer tyder på, at der kan være positive effekter af en målrettet indsats både på kort og lang sigt. De danske erfaringer er mindre omfattende. Det skyldes, at der ikke er den samme tradition her i landet for en målrettet social indsats via daginstitutionerne.

På baggrund af den indsamlede viden opstiller rapporten mulige indsatsområder for udviklingen af en mere målrettet dansk indsats.

Pædagogik i daginstitutionen med henblik på udvikling af børns handlekompetencer

Dette arbejds materiale er udarbejdet i tilknytning til forskningsprojektet "Handlekompetencer i det pædagogiske arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt" som er gennemført af Danmarks Pædagogiske Universitet.

Materialet sætter fokus på det pædagogiske arbejde med at fremme socialt udsatte børns livschancer og dermed modvirke social eksklusion. En opregning af pædagogiske principper i arbejdet med udsatte børn peger umiddelbart på to modstridende tilgange til den pædagogiske praksis. Den første vægter relationen mellem børn og voksne; den anden livet i børnegruppen. I arbejdspapiret tales der for en "både-og tilgang" frem for en "enten-eller tilgang". Undervejs gives eksempler fra praksis, der er indhentet via observationer gennemført i tilfældigt udvalgte daginstitutioner.

Vejledning til obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn

Undervisningsministeriet har i forbindelse med, at sprogstimulering af tosprogede børn blev obligatorisk i 2004 udarbejdet en vejledning, som giver redskaber og inspiration til kommunerne i forhold til arbejdet med at tilrettelægge og udføre obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn. Vejledningen indeholder en introduktion samt kapitler om administrativ tilrettelæggelse og organisationsformer, sprog og kultur og praktisk pædagogisk arbejde.

Børnefællesskaber - om de andre børns betydning. At arbejde med rummelighed og forældresamarbejde

Denne bog af Charlotte Højholdt, Maja Røn Larsen & Anja Stanck kan bruges af daginstitutioner, som ønsker at arbejde med deres inkluderende praksis. Bogen er et resultat af et udviklingsarbejde, hvor både forskere, pædagoger og kommunale konsulenter inden for børneområdet har deltaget og bogen er således praktisk orienteret. Forfatterne kommer med eksempler og ideer til, hvordan man kan lave iagttagelser af børns samspil og børnenes fællesskab samt hvorledes man kan styre samspil og herigennem hjælpe børn i vanskeligheder. Derudover beskrives, hvordan man kan udvikle et forældresamarbejde om børnene – en væsentlig forudsætning for at få fællesskaberne mellem børnene til at fungere.

Forskning om funktionshinder. Problem – utmaningar – möjligheter

Bogen er udarbejdet af Mårten Söder og indeholder bl.a. et kapitel *Funktionshinder, ett mångtygigt begrepp* der er skrevet af *Lars Grönvik*.

Bogen tager udgangspunkt i forskellige spørgsmål indenfor handicapforskning og problematiserer emner som tværfaglighed og politisk indflydelse på forskningen.

Lars Grönvik fokuserer i sit kapitel på, at "funktionshinder" kan defineres på en lang række måder. Grönvik selv opfatter ordet uden en almen accepteret eller given betydning. Han arbejder således med en grundlæggende socialkonstruktivistisk antagelse om, at begrebet skabes af aktører ud fra den givne kontekst.

Videre læsning

Af andre relevante publikationer kan nævnes:

Hedegaard-Sørensen, Lotte (2007): [Dagtilbuddenes forebyggende funktioner](#). I "Pædagogik og pædagoger" af Mikkelsen, Peter & Signe Holm-Larsen (red.) Kroghs Forlag 2007.

"Socialt udsatte børn i dagtilbud - indsats og effekt" delrapport 1, 2 og 3 af AKF, NIRAS Konsulenterne, DPU og UF.

"Daginstitutioner som instrument til at bryde social arv" af Bente Jensen mfl. SFI
"Pædagogers kompetencer i relation til børn i daginstitution" - arbejdspapir udarbejdet Af Sven Thyssen for SFI i 1999.

"Sprogvurderinger på dagtilbudsområdet og børnenes resultater" – udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut i 2010.

"Mangfoldighed i dagtilbud – evalueringen af et integrationsprojekt i Københavns Kommune" - rapport udarbejdet af Danmarks evalueringsinstitut i 2009.

"Mange kommuner er godt i gang med sprogvurderinger af treårige" - udarbejdet i 2008 af Danmarks Evalueringsinstitut.

"Effekter af indsatser for socialt udsatte børn i daginstitutioner" af Bente Jensen mfl. SFI
"Daginstitutioners betydning for udsatte børn – en forskningsoversigt". Petersen, Kirsten Elisa (2006). Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

"Børns sproglige udvikling gennem dagtilbud." af Hans Vejleskov (1998) Socialministeriet.

Dokumentation af kvalitet

Farvel til dagtilbud – goddag til skole har som omtalt i indledningen afsat i de faglige kvalitetsoplysninger. Materialerne i dette tema har alle til formål at give inspiration til arbejdet med faglig kvalitet herunder til, hvorledes man kan synliggøre kvalitet og hvordan man kan gøre kvalitetsarbejdet givende for den pædagogiske praksis.

Mere specifikt indeholder temaet udgivelser, der søger at besvare spørgsmål som: Hvad er kvalitet i dagtilbud? Hvordan beskriver man kvalitet? Hvordan kan kvaliteten forbedres? Hvordan kan man arbejde med evaluering og dokumentation? Videre indeholder temaet også publikationer, der beskæftiger sig med de pædagogiske læreplaner.

Kvalitet i daginstitutioner

I dette arbejdspapiret gennemgår Charlotte Ringmose en række undersøgelser af, hvad der har betydning for kvalitet i dagtilbud. Fokus er på to primære studier: OECD rapporten *Starting Strong* (OECD, 2006), der sammenfatter viden om god daginstitutionspraksis på tværs af OECD-landene samt EPPE-studiet (2004), der havde til formål at kortlægge, hvilken førskolepraksis, der tilsyneladende bedst fremmer børnenes udvikling og læring.

Kvalitetsmåling i et kvalitativt perspektiv – En undersøgelse af perspektiver på kvalitet og kvalitetsvurdering på dagtilbudsområdet

KREVI undersøger i denne rapport perspektiver på og metoder til vurdering af kvaliteten på dagtilbudsområdet. I dette projekt afprøver KREVI en bottom-up tilgang til besvarelse af spørgsmålet: "Hvad er kvalitet på dagtilbudsområdet?" Analysen baserer sig således ikke på en på forhånd defineret kvalitetsforståelse. Kvalitet er i stedet defineret sammen med dem, der til daglig arbejder inden for eller har kontakt med området.

De ansatte (pædagoger og ledere) blev i undersøgelsen bedt om at reflektere over, hvordan de kvalitativt genererede kvalitetsforståelser kunne indfanges og vurderes. De blev med andre ord bedt om at komme med input til en kvalitetsvurderingsmetode. Det helt centrale resultat af denne del af undersøgelsen er, at de ansatte peger på forhold som "besøg", "dialog" og "læring".

Dokumentation i dagtilbud

Danmarks Evalueringsinstitut har udarbejdet dette notat om dokumentation i dagtilbud. Notatet beskriver forskellige former for dokumentation, som frembringes i dagtilbud, og det giver et bud på de problemstillinger, som er centrale i arbejdet med at gøre dokumentation i dagtilbud produktiv og givende for det pædagogiske arbejde. Notatet bygger på 16 interviews med forvaltningsansatte og det pædagogiske personale på dagtilbudsområdet i fem kommuner.

DOKUMENTATION I DAGTILBUD

Notat peger blandt andet på følgende forhold, der ser ud til at have betydning for, at dokumentationsarbejde opleves givende og håndterligt i den pædagogiske hverdag:

- At der i dagtilbuddet og i systemet omkring dagtilbuddet foregår en dialog om, hvad der er formålet med dokumentationen, og hvem der skal bruge den.
- At dagtilbuddets ledelse tager ansvar for at omsætte dokumentationskrav til spørgsmål, der opleves som vigtige at få svar på i dagtilbuddets hverdag, og at der skabes organisatorisk rum for faglig refleksion i dagtilbuddet
- At forvaltningen bidrager til at sammentænke de forskellige typer dokumentationskrav i en helhed, så det kan håndteres i dagtilbuddets hverdag

Praksis under lup

Bogen skrevet af John Andersen, Søren Gundelach og Kjeld Rasmussen indeholder en vejledning til børneinstitutioner i forhold til at beskrive kvaliteten på udvalgte områder i det pædagogiske arbejde.

Bogen udgår et arbejdsredskab til udvikling af pædagogisk praksis med skemaer og manualer, der kan bruges til at vurdere om udvalgte fokuspunkter eller indsatsområder er opfyldt, og på hvilket kvalitetsniveau dette er sket. Desuden indeholder bogen ideer til, hvad der menes med god kvalitet på området. Der er til hver manual en forklarende tekst.

Til bogen er udarbejdet manualer inden for følgende områder: barnets alsidige udvikling, den årlige forældresamtale, forventningssamtalen, tre-måneders samtalen, barnets trivsel, modtagelse om morgenen og dokumentation af kvaliteten.

Børnehavens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt

SFI har udarbejdet en forskningsoversigt over de sidste otte års forskning i, hvorledes kvalitetsforskelle i børneinstitutioner kan påvirke børns kognitive, emotionelle og sociale udvikling på kort og på længere sigt.

Gennemgangen af forskningen viser, at børns adgang til en højkvalitets-børnehave kompenserer for evt. belastede opvækstvilkår. En børnehave af høj kvalitet kan øge barnets IQ, skoleparathed og dermed dets udbytte af skoleundervisning på lang sigt.

Vis hvad vi gør! – en bog om dokumentation og rum

Hvordan viser vi en pædagogisk aktivitet på en spændende måde? Hvordan fortæller vi en god pædagogisk historie?

Denne bog af Susan Klausen og Helle Grangaard er en introduktion til, hvordan man bruger dokumentation som en pædagogisk arbejds metode, samtidig med at den giver en masse kreative ideer til, hvordan man kan fremstille og fremvise sin pædagogiske dokumentation på en æstetisk måde.

DEFINITION AF PÆDAGOGISK DOKUMENTATION FRA 'VIS HVAD VI GØR!

"Pædagogisk dokumentation er at fortælle en faglig historie. At dele sine faglige overvejelser og erfaringer med andre. Dokumentation skal kunne fortælle en historie, så de, der betragter den, enten genkender sig selv i den eller reflekterer over det, som de ser. Det handler om at synliggøre praksis: Hvad børnene tænker og siger; Hvad man som pædagog gør sammen med børnene.

Dokumentation er dermed også en pædagogisk arbejdsmetode. Man må iagttage, lytte og fortolke. Man skal kunne se barnet.

At arbejde med pædagogisk dokumentation skal være lærerigt for den enkelte og for personalegruppen, men skal samtidig være en sjov, spændende og kreativ proces, som er med til at fremhæve det pædagogiske arbejde."

Dokumentation og evaluering i børneinstitutioner

Bogen skrevet af Unni Lind giver læseren en teoretisk indsigt i det at arbejde med dokumentation og evalueringer. Derudover beskrives en række konkrete metoder i forhold til at arbejde med den form for målstyring, som det lovgivningsmæssige krav om dokumentation og evaluering reelt lægger op til. Bogen henvender sig primært til det pædagogiske personale på daginstitutionsområdet.

Udgivelsen er opdelt i tre større kapitler, som hver især behandler et særligt aspekt omkring det at arbejde med dokumentation og evaluering:

1. Magt, baggrund og perspektiver
2. Ethiske aspekter
3. Pædagogik, overvejelser og redskaber

De to første afsnit er overvejende teoretiske i deres perspektiv, mens det tredje afsnit rummer en række konkrete anvisninger og handlemuligheder. Bogen indeholder videre et afsnit om fortællingen som dokumentationsmetode, der kobler iagttagelse og fortælling. Forfatteren kommer med praktiske eksempler på brug af metoden.

Læringshistorier – evaluering og udvikling af læring i institutioner

I bogen redegør Margaret Carr for begrebet læringshistorier og dets oprindelse samt hvorledes det kan anvendes som et alternativt til den traditionelle form for evaluering.

Baggrunden for publikationen er den øgede opmærksomhed på og behovet for kvalitet i evalueringen af pædagogisk virksomhed i daginstitutioner og fritidshjem efter indførelsen af pædagogiske læreplaner. Bogen tilbyder et alternativ til den traditionelle måde at evaluere på, hvor børns præstationer vurderes i forhold til på forhånd udstukne indholds- og færdighedsmål, hvilket ofte fører til fokus på mangler hos børnene snarere end til opmærksomhed på deres kompetencer, dispositioner og potentialer.

LÆRINGSHISTORIER

"Historiers muligheder for at belyse resultater, som vi er interesseret i, førte mig og et antal pædagoger til at afprøve, udvikle og tilpasse en alternativ evalueringsmetode. Vi kalder det læringshistorier. Læringshistorier ligner de narrativt prægede observationer, der er fremlagt i foregående kapitler, men de er meget mere strukturerede. Der er tale om observationer af hverdagssituationer, udformet så de tilsammen danner serier af kvalitative "snapshots" af eller nedskrevne vignetter om individuelle børn der demonstrerer en eller flere af de fem former for læringsdispositioner. De fem dispositioner er omsat til handling: at fatte interesse, at involvere sig, at være vedholdende over for vanskeligheder og usikkerhed, at give udtryk for en tanke eller følelse, at tage ansvar eller forstå andres synspunkt."

Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner – slutrapport

Evalueringen afdækker omfang, anvendelse og virkning af de pædagogiske læreplaner. Den beskriver processen i forbindelse med implementering af loven i 2004 og de resultater, man kan se godt tre år efter.

Rapporten har fokus på følgende temaer

- Kommunale rammer for arbejdet med de pædagogiske læreplaner
- Dagtilbuddenes arbejde med læreplanerne herunder arbejdet med dokumentation og evaluering
- Virkninger af arbejdet med læreplanerne.

Videre læsning

Af andre relevante publikationer kan nævnes:

"Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner – Midtvejsrapport" af AKF, Niras, EVA og UF i 2008

"Forskningsskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2006 i institutioner for de 0-6-årige (førskolen)" af Sven Erik Nordenbo m.fl. i 2010 for Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning.

"Tilgange til udvikling af dagtilbud - første delrapport" delrapport udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut i 2008.

"Effekter af dagpasning – en redegørelse for nationale og internationale forskningsresultater" – af Anne-Dorthe Hestbæk og Mogens Nygaard Christoffersen I 2002 for SFI.

"Kvalitet i barnets liv i daginstitutionen - Et Finsk, Svensk, Dansk Forskningsprojekt." af Stig Brorström og Sven Thyssen.

“Pedagogical Quality in Preschool. An issue of perspectives” af Sonja Sheridan I Göteborg Studies in Educational Sciences 160.

“Pædagogiske læreplaner - og nye muligheder?” Arbejdsrapport af Bente Jensen, Kirsten E. Petersen og Jakob Haahr-Pedersen for DPU i HPA-SERIE NO. 1 arbejdsrapport 6.

”Determinants of quality in childcare: A review of the research evidence” – litteraturnemgang udarbejdet i 2008 af Leone Huntsman for Centre for Parenting & Research Service System Development Division NSW Department of Community Services.

”Højere pædagogisk kvalitet i arbejdet med pædagogiske læreplaner” af institutionsleder Dorthe Filtenborg Sørensen.

”Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge - indsats og effekt.” af Bente Jensen, Niels Rosendahl og Søren Langager (2009) Aarhus Universitetsforlag.

Temanummer om sprog, sprogfærdigheder og sprogvurderinger Dansk Pædagogisk Tidsskrift nr. 4 2009.

”Særlige dagtilbud til børn efter § 32. En status to år efter kommunalreformen” af Steen Bengtsson, Julie Heidemann, Tina Gudrun Jensen, Julie Tange og Emilie Suldrup Wolff for SFI i 2009.

”Sprog som værktøj og legetøj.” af Hanne Hede Jørgensen (2007) Academica

”Daginstitutionen som forebyggende tilbud til truede børn - en undersøgelse af 769 daginstitutioner” af Else Christensen for SFI i 1995.

Leg, læring og trivsel

Temaet 'Leg, læring og trivsel' fokuserer på, hvordan der kan arbejdes med at videreudvikle lærerige miljøer og egnede rammer for børns udvikling blandt andet via brug af leg. Herunder omhandler temaet, hvordan legen kan bruges i arbejdet med eksempelvis børns sprog. Temaet vil i forlængelse heraf også berøre pædagogik i barnets perspektiv.

Udgangspunktet for temaet er, at børn lærer gennem leg og at leg kan bruges aktivt i læringssammenhænge eksempelvis til at fremme fordybelse og fokuserethed, der kan styrke barnet i overgangen til skolen.

I BEGYNDELSEN ER BEVÆGELSEN

”Skoler og dagtilbud er sociale institutioner med en mere eller mindre eksplicit holdning til kroppens og bevægelsens betydning for både sundhed, livskvalitet, læring og trivsel. I læreplaner, reglementer og årsplaner er de beskrevet med ord og begreber. I institutionernes praksis ser vi dem kropsliggjort.”

Leg, læring og kreativitet – hvorfor glade børn lærer mere

Denne publikation af Hans Henrik Knoop henvender sig til alle forældre og professionelle, der er optaget af børns trivsel og udvikling, og som ønsker en lettilgængelig, videnskabsbaseret indføring i området. Bogen præsenterer ny viden om børn, og den indeholder en lang række idéer og forslag til, hvorledes man som forældre, dagplejer eller pædagog kan skabe harmoniske og lærerige miljøer for børn.

FLOW

Et centralt begreb for at skabe lærerige miljøer for børn er ifølge publikationen begrebet flow. Flow er en tilstand, hvor barnet er fuldstændig opslugt af en leg, og glemmer tid og sted. Det er her barnet udnytter sit læringspotentiale fuldt ud. Når barnet er i flow, er der en naturlig balance mellem udfordringer og færdigheder.

Leg sproget frem

Det er nemmere at lære sproget, når det gøres sjovt at lege med. Humor og leg er netop hovedingredienserne i denne bog, *Leg sproget frem*, af Lotte Salling, der skal hjælpe forældre, pædagoger og lærere, som savner ideer til at styrke de tre til otte-årige børns sprog. Bogen indeholder over 100 sproglege som fx lege med rim og remser og lege med bogstaver. I forbindelse med de enkelte lege er angivet formål og hvilken aldersgruppe, de er velegnet til.

Bogen indledes med en kort teoretisk gennemgang af sprog og sproglege, men ellers er vægten lagt på praksis.

Med barnet øjne – barneperspektiver i pædagogikken

Med barnets øjne tager sit udgangspunkt i et udviklingsarbejde, hvor pædagoger sammen med forfatteren John Andersen arbejder med at afprøve metoder til en pædagogik, der mere konsekvent bygger på barneperspektivet.

Udgangspunktet for bogen er, at den voksne skal tage det enkelte barns perspektiv og forsøge at leve sig ind i det for at få indsigt i barnets personlighed. I bogen skildres endvidere en række metoder, der kan anvendes i det pædagogiske arbejde: interviews med børn, fokuserede samtaler, forskellige former for iagttagelse, brug af video og foto mv.

Vi arbejder med sprogtilegnelse i børnehaven

Denne bog af Mona Gerstrøm beskriver, hvordan børnehavebørn tilegner sig sprog i hverdagens almindelige leg og aktiviteter. En af bogens pointer er, at barnet tilegner sig sprogets kompleksitet i den nærværende og almindelige kommunikation mellem barn og voksen.

Bogen indeholder gode råd til, hvordan pædagogerne kan skabe egnede rammer for sprogudvikling, og der er konkrete anvisninger på, hvordan man i det pædagogiske arbejde kan støtte den udviklingsproces med forskellige aktiviteter.



Betydningen af positive relationer og fokuseret opmærksomhed for det gode læringsmiljø

I dette notat introducerer Lone Svinth to af de aspekter ved læringsmiljøet i daginstitutioner, som forskningsprojektet "Læring og udvikling i daginstitutioner" for DPU omhandler: Positive relationer mellem børn og voksne samt barnets mulighed for fordybelse og fokuseret opmærksomhed.

Både udbredelsen af positive relationer mellem børn og voksne i daginstitutionen og etableringen af nye muligheder for fokuseret opmærksomhed har den pædagogiske praksis som udspring og går på tværs af de seks læreplanstemaer.

I begyndelsen er bevægelsen – krop og bevægelse i dagtilbud

Dette arbejdspapir tager udgangspunkt i og gennemgår den forståelse af krop og bevægelse, som er indlejret i lovforslaget til lov om ændring af lov om social service (pædagogiske læreplaner i dagtilbud til børn).

Arbejdspapiret indeholder en gennemgang af følgende områder:

- Dagtilbud og kropslighed
- Læring og pædagogiske læreplaner
- Kroppen, bevægelse og læring

Forfatterne Thomas Moser og Mia Herskind afslutter med en række konkrete handleplaner omkring det at skabe et miljø og en kultur i dagtilbuddene, som kan virke stimulerende og fremmende på børns kropslighed og bevægelsesglæde.

MED LEGEN SOM INSPIRATION

"At se på leg kan hjælpe til at forstå, hvordan man kan lægge den pædagogiske indsats i direkte forlængelse af børns egne læreprocesser og læringsinteresser".

Gode læringsmiljøer for børn

Bogen 'Gode læringsmiljøer for børn' er forfattet af Grethe Kragh-Müller og indeholder blandt andet et kapitel af Daniela Cecchin: *Med legen som inspiration*.

Bogen giver ideer til, hvordan man kan skabe gode udviklings- og læringsmiljøer for både skole og daginstitution. Selv om leg, læring og udvikling ikke er det samme, betones det bogen igennem, at de tre forhold hænger tæt og uadskilleligt sammen. Bogen sætter desuden fokus på betydningen af at udvikle gode relationer mellem voksne og børn og børnene indbyrdes.

I nærmere relation til barnet behandler Daniela Cecchin i et kapitel, hvordan professionelle voksne skal lære at lære af børn. Børn skal med andre ord betragtes som sagkyndige informanter og ligeværdige samtalepartnere i arbejdet med pædagogiske læreplaner.

Videre læsning

Af andre relevante publikationer, der indeholder et fokus på leg, kan nævnes:

Toft, Herdis (2009): *Børnekultur og børns kultur: Kanon eller kaos? I "Sprog som værktøj og legetøj."* Red. Hanne Hede Jørgensen. Århus: Academica.

"Indsigt i leg – Guide til fremtidens legelandskaber", udarbejdet af Huset Mandag Morgen i 2009.

[Winther-Lindqvist, D. A.](#) (2009): *Symbolic group-play and social identity*. I: Wagoner, B., "Symbolic Transformation: The Mind in Movement through Culture and Society". USA: Routledge.

Brinkkjær, Ulf (1998): *Pædagogisk faglighed i daginstitutioner*. Danmarks Pædagogiske Institut i samarbejde med BUPL.

"Børns sproglige udvikling gennem dagtilbud" udgivet af Socialministeriet og Undervisningsministeriet i 1998.

Se også tema 1:

Brorström, Stig (2005): *Fuld fart på skolestart – pædagogiske metoder til at forberede børnene*. Dansk Pædagogisk Forum.

Andre redskaber og metoder

'Andre redskaber og metoder' er det sidste tema i inspirationsmaterialet. Temaet indeholder referencer til andre redskaber, som der kan hentes inspiration fra - herunder det canadiske instrument Early Development Instrument.

Temaet indbefatter videre inspirationsmateriale til en række metoder, der kan anvendes i arbejdet med Farvel og Goddag og til andre redskaber. Der henvises også til tema tre *Dokumentation af kvalitet*, der også berører flere forskellige metoder.

Informationshåndbog om pædagogiske læreplaner i dagtilbud

Håndbogen om pædagogiske læreplaner i dagtilbud følger arbejdet med læreplaner trin for trin. Efter en kort gennemgang af lovgivningen og bekendtgørelsen følger kapitler om fx udarbejdelse af læreplanen, anvendelse af læreplanen, godkendelse, evaluering og dokumentation af læreplanen. I kapitel 5 og 8 gives mange forskellige eksempler på metoder til evaluering og dokumentation, der både indbefatter lyd, skrift video, foto samt børnenes egne produkter/spor.

EKSEMPLER PÅ METODER

- *Nedskrevne observationer*
- *Video- og/eller lydoptagelser*
- *Fotografier*
- *Spontane samtaler*
- *Interview*
- *Dagbogsnotater*
- *Børnenes egne produkter som fx:*
 - *Tegninger*
 - *Maleri*
 - *Musik*
 - *Dans*
 - *-Teater*

Early Development Instrument

Early Development Instrument (EDI) er et redskab udarbejdet af the Oxford Centre for Child Studies. Redskabet har til formål at afdække de specifikke kendetegn ved børns tidlige udvikling, som er særligt relevant i forhold til at bestemme børns parathed til at lære.

Redskabet anvendes af lærere og pædagoger i Canada primært til test af børn i anden halvdel af "kindergarten". Dvs. børn i alderen fra fem-seks år. I enkelte provinser testes børn ned til fire år (junior-kindergarten). EDI består af 104 spørgsmål inden for fem overordnede temaer:

1. Fysisk helbred og velbefindende
2. Sociale kompetencer
3. Følelsesmæssige kompetencer
4. Sprog og kognitiv udvikling
5. Kommunikationsevner og almen viden

EDI giver grundlag for at identificere særlige styrker eller udfordringer blandt bestemte grupper af børn og iværksætte tiltag på baggrund heraf. Redskabet anvendes ikke til diagnosticering af det enkelte barn.

For mere information om EDI se: "The Early Development Instrument:

A Population-based Measure for Communities. A Handbook on Development, Properties, and Use" af Magdalena Janus m.fl.

Link til håndbog: http://www.offordcentre.com/readiness/pubs/2007_12_FINAL.EDI.HANDBOOK.pdf

Skal barnet i skole nu? En SPU: Skoleparathedundersøgelse til brug i daginstitution og børnehaveklasse; om baggrund og anvendelse.

I bogen beskriver Heidi Kromayer skoleparathedundersøgelsen SPU. SPU er en dansk bearbejdning af det engelske Bury Infant Check. Det er udviklet til at give forældre og pædagoger en bred oversigt over et barns kunnen og udviklingsmuligheder og anvendes til at vurdere, om barnet er skoleparat samt hvilke foranstaltninger, der eventuelt skal sættes i værk. Undersøgelsen gennemføres blandt fem-seks-årige børn. Materialet består af 47 opgaver og 13 spørgsmål. Resultaterne opgøres på følgende skalaer: Sproglig formåen, talforståelse, hukommelse, perceptuelle/motoriske færdighed og indlæringsmåde. Opgaverne udføres af barnet sammen med en pædagog, mens spørgsmålene besvares af pædagogen.

Bogen er af ældre dato (1992), og kan evt. bruges som supplement til Farvel og Goddag eller til andre redskaber.

Narrativ dokumentation: En metode til udvikling af pædagogisk arbejde

Bogen henvender sig pædagoger og lærere og er skrevet af Janne Hedegaard Hansen. Den tager udgangspunkt i, at mange lærere og pædagoger opfatter krav om dokumentation som endnu en administrativ opgave, men iflg. forfatteren behøver det ikke være sådan, hvis man benytter den narrative dokumentationsmetode. Bogen beskriver de teoretiske og videnskabsteoretiske forudsætninger for metoden og viser, hvorledes man kan arbejde med metoden i praksis.

DEN NARRATIVE DOKUMENTATIONSMETODE

Den narrative dokumentationsmetode gør dokumentationsarbejdet til en integreret og meningsfuld del af det pædagogiske arbejde i skoler og institutioner.

Gennem de professionelles egne fortællinger om begivenheder fra hverdagen afdækker metoden de logikker, problemer og løsnings-forståelser, som pædagogen eller læreren tænker og handler ud fra i sit pædagogiske virke. Metoden er således et redskab til at udforske og dokumentere egen praksis på pædagogikkens egne betingelser. Den narrative metode bidrager desuden til udvikling og kvalificering af den pædagogiske indsats, samtidig med at den styrker kvaliteten af dokumentationsarbejdet.

Videre læsning

Af andre relevante publikationer kan nævnes:

“The strength and difficulties questionnaire” af Robert Goodman.

”Undersøgelse af en dansk oversættelse af den receptive ordforrådtest Bracken - Basic concept scale” af Karina Barfod, Birgitte Espersen og Annie Sørensen i Dansk Audiologopædi Juni 2006

”Relationsarbejde i institution og skole.” af Karsten Hundeide (2001). Dafolo.

”Iagttagelse og fortælling - pædagogisk iagttagelse og beskrivelse af børn” af Søren Schmidt og Henning Kopart (1999). Forlaget Børn og Unge.

Se også tema 3:

Carr, Margaret (2005): *Læringshistorier. Evaluering og udvikling af læring i institutioner*. Hans Reitzels forlag.

Lind, Unni (2006): *Dokumentation og evaluering i børneinstitutioner*. Kroghs Forlag.

Supplerende litteratur

Andersen, John (2001): Med barnets øjne: Barneperspektiver i pædagogikken. Dansk Pædagogisk Forum.

Andersen, John; Søren Gundelach og Kjeld Rasmussen (2004): Praksis under lup. Dansk Pædagogisk Forum.

Askholm, Erik (2000): Når solen vender – et tegn på læseparathed. Forfatterforlaget.

Brinkkjær, Ulf m.fl. (1998): Pædagogisk faglighed i daginstitutioner. Danmarks Pædagogiske Institut i samarbejde med BUPL.

Brorström, Stig (2005): Fuld fart på skolestart – pædagogiske metoder til at forberede børnene. Dansk Pædagogisk Forum.

Brorström, Stig og Jette Schytte (2004): Overgangen mellem børnehave, SFO/Fritidshjem og skole. Dansk Pædagogisk Forum.

Brorström, Stig og Sven Thyssen (1996): Kvalitet i barnets liv i daginstitutionen - Et Finsk, Svensk, Dansk Forskningsprojekt. Dansk Pædagogisk Institut.

Carr, Margaret (2005): Læringshistorier. Evaluering og udvikling af læring i institutioner. Hans Reitzels forlag.

Cecchin, Daniela og Inge Schou Larsen (2002): Pædagogiske forbindelser – kontinuitet mellem børnehave, skole og fritidsordning. Udgivet af BUPL.

Engen, Thor Ola og Lars Anders Kulbrandstad (2004): Tospråklighed og minoritetsundervisning. Gyldendals Akademisk.

Gerstrøm, Mona (2008): Vi arbejder med sprogtilegnelse i børnehaven. Dafolo.

Grönvik, Lars (2005) Funktionshinder, ett mångtygigt begrepp, I: Söder, Mårten (red.) Forskning om funktionshinder, problemer, utmaningar, möjligheter.

Hansen, Janne Hedegaard (2009): Narrativ dokumentation. En metode til udvikling af pædagogisk arbejde. Akademisk Forlag.

Hagtved, Bente Eriksen (2003): Sprogstimulering. Tale og skrift i førskolealderen. Alinea

Højholdt, Charlotte, Maja Røn Larsen & Anja Stanck (2007): Børnefællesskaber - om de andre børns betydning. At arbejde med rummelighed og forældresamarbejde. Forlaget Børn og Unge.

Jensen, Bentem mfl (2003): Daginstitutioner som instrument til at bryde social arv. SFI.

Klausen, Susan og Helle Grangaard (2000): Vis hvad vi gør! – en bog om dokumentation og rum. Forlaget Børn og Unge

Knoop, Hans Henrik (2002): Leg, Læring og kreativitet – hvorfor glade børn lærer mere. Aschehoug.

Kragh-Müller, Grethe (2010): Gode læringsmiljøer for børn. Hans Reitzels Forlag.

Kromayer, Heidi (1992): Skal barnet i skole nu? en SPU: skoleparathedundersøgelse til brug i daginstitution og børnehaveklasse; om baggrund og anvendelse. Dansk Psykologisk Forlag.

Lind, Unni (2006): Dokumentation og evaluering i børneinstitutioner. Kroghs Forlag.

Moser, Thomas og Ilse Marie Mortensen (2009): Børn og voksnes kropslighed i daginstitutioner – refleksion og viden om kroppens betydning i dagtilbuddet med særlig vægt på socialt udsatte børn. Dansk Pædagogiske Universitetsforlag.

Moser, Thomas og Mia Hersking (2004): I begyndelsen er bevægelsen – krop og bevægelse i dagtilbud. Socialministeriet

Nielsen, Alva Albæk og Morten Christoffersen (2009): Børnehavens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt. Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Nielsen, Hanne, Thomas Thorgård, Camilla Wang, Jill Mehlbye, John Andersen, Søren Gundelach og Kjeld Rasmussen (2008): Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner – slutrapport. Rapport udarbejdet for Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender af NIRAS Konsulenterne A/S, EVA, AKF og UdviklingsForum I/S.

Salling, Lotte (2007): Leg sproget frem – med rim, remser og bevægelse. Kroghs Forlag.

Tidskrifter, rapporter, vejledninger mv.

”Betydningen af positive relationer og fokuseret opmærksomhed for det gode læringsmiljø” – notat udarbejdet af Lone Svinth i tilknytning til DPU’s forskningsprojektet ”Læring og Udvikling i Daginstitutioner”

”Børnehavens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt.” - udarbejdet af Alva Albæk Nielsen og Mogens Nygaard Christoffersen i 2009 for SFI.

”Børnemiljøvurdering” - vejledning udarbejdet i 2005 af Udviklingsforum.

”Dokumentation i Dagtilbud” - notat udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut i 2007.

”Højere pædagogisk kvalitet i arbejdet med pædagogiske læreplaner” af Dorthe Filtenborg Sørensen.

”I begyndelsen er bevægelsen – krop og bevægelse i dagtilbud” – arbejdspapir udarbejdet af Thomas Moser og Mia Herskind fra 2005 for DPU.

”Informationshåndbog om pædagogiske læreplaner i dagtilbud” – udarbejdet af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender samt Styrelsen for Social Service i 2005.

”Kan daginstitutioner gøre en forskel? En undersøgelse af daginstitutioner og social arv.” - rapport udarbejdet af Bente Jensen for SFI i 2005.

"Kvalitet i daginstitutioner" – arbejdspapir udarbejdet af Charlotte Ringmose i tilknytning til DPU's forskningsprojektet "Læring og Udvikling i Daginstitutioner".

"Ord med på vej" - rapport og pjece udarbejdet af Danmarks evalueringsinstitut 2008.

"Overgange". Nul til fjorten pædagogiske tidsskrift. Udgivet af Dansk Pædagogisk Forum nr. 2/2009 19 årgang.

"Pædagogik i daginstitutionen med henblik på udvikling af børns handlekompetencer" - arbejdspapir udarbejdet af Stig Brorström for DPU i HPA-SERIE NO.1 arbejdspapir 10.

"På vej i skole" - udarbejdet af Velfærdsministeriet og Undervisningsministeriet.

"Samarbejde mellem dagtilbud og skole." - udarbejdet af Socialministeriet og Undervisningsministeriet i 1998.

"Socialt udsatte børn i dagtilbud" – rapport udarbejdet af Cathrine Jespersen for SFI i 2006.

"Socialt udsatte børn i dagtilbud - indsats og effekt" - delrapport 1, 2 og 3 udarbejdet af AKF, NIRAS Konsulenterne, DPU og UF.

"Socialt udsatte børn i dagtilbud - indsats og effekt. Sammenfattende rapport". Rapport udarbejdet af Jill Mehlby for AKF i 2009.

"Sprogstimuleringsindsatsen for tosprogede småbørn" - udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut i 2008.

"The Early Development Instrument: A Population-based Measure for Communities. A Handbook on Development, Properties, and Use" – håndbog udarbejdet af Magdalena Janus m.fl. for Offord Centre for Child Studies.

"Vejledning til obligatorisk sprogstimulering af tosprogede småbørn" - udarbejdet af Undervisningsministeriet 2005.

"Udsatte børn" - hæfte udarbejdet for servicestyrelsen 2009.

"Udsatte børn -sprogvurdering og sprogarbejde" - hæfte udarbejdet for servicestyrelsen 2009.

"Udsatte børn og sprogvurdering i dagtilbud" - hæfte udarbejdet for servicestyrelsen 2009.